

TEKSTİL (ÖRME) İŞLETMELERİNDE HİZMET İÇİ EĞİTİME YÖNELİK KULLANILAN TEKNOLOJİK EKİPMANLARIN ÇALIŞANLARIN ALGILAMALARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Y.Doç.Dr. Erkan İŞGÖREN¹, Y.Doç.Dr. Nuriye ÇEVİK İŞGÖREN²

¹ Marmara Üniversitesi, Teknik Eğitim Fakültesi, Tekstil Eğitimi Bölümü

² Marmara Üniversitesi, Teknik Bilimler M.Y.O. / Hazır Giyim Programı

ABSTRACT

Work force of the Turkish sock manufactures have been investigated in this study. Investigation was carried out on the workforce with only basic primary education. Their understanding of educational technologies and methods of internal service training have been assessed. Workers of the chosen sock manufacture were trained with the aid of over head projector in terms of quality of the production, sock knitting technology, work safety and human relations.

The success of the educational training have been assessed by the SCANS approach. All results obtained have been tabulated and interpreted in terms of training success. From the results internal service training approaches for sock manufactures have been suggested.

ÖZET

Çağımızdaki hızlı değişim teknolojik alanda da kendisini en üst seviyede hissettirmektedir. Tekstil alanında canlılığını sürdürmeye çalışan ülkeler bu değişime ayak uydurmak zorunda kalmaktadır. Türkiye için de durum pek farklı görünmemektedir. 2001 yılı verileri baz alındığında Türkiye'nin ihracat gelirlerinin % 40'ının tekstil alanından sağlandığı görülmektedir. 2005 yılı başından itibaren uygulamaya konulacak olan tek pazar ile şu anda bazı ülkelerin uygulamakta olduğu kota uygulamasına son verilmesinden sonra bugünkü pazar paylarının dünya konjektüründe korunması oldukça zor görünmektedir. Bu durum karşısında Türkiye'nin ihracat potansiyelini koruyabilmesi için acilen önlemler alınması şarttır. Bu önlemlerin en önemlilerinden birisi mevcut teknolojik ekipmanın yenilenmesi şeklinde olacaktır. Ancak gelişmiş ekipmanı kullanacak teknik alt yapıya sahip işgücü büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırmada Türkiye'nin ihracatı içerisinde önemli bir paya sahip olan örme sektörü baz alınmıştır. Geniş bir yelpazeye sahip olan örme sektörü içerisinde de yıllık 1.200.000.000 çiftlik bir üretim ile halen dünya 3. olan çorap sektörü 2.'lik için İtalya ile çekişir hale gelmiştir.

Çalışmada ilk olarak çorap sektörünün genel insan kaynakları yapısı ele alınmıştır. Genellikle ilköğretim mezunu olan ve üretim hattında çalışan gruplar üzerinde eğitim teknoloji ekipmanlarının algılamalarına yönelik etkileri araştırılmış ve bu gruba verilebilecek hizmet içi eğitimin yöntemleri tespit edilmiştir. Hedef kitle olarak belirlenen çorap işletmesinde A-B-C grubu vardiyalarında çalışan işçilere sözel anlatımla monolog olarak, tepegöz ile anlatımla ve projeksiyon yardımı ile anlatımla temel örme teknolojisi ve örmeye kalite kavramı verilmiştir.

Araştırmanın her aşamasında SCANS yaklaşımı esas alınarak ulaşılan eğitim sonuçları ölçülmüştür. Elde edilen değerler ve diyagramlar çalışanların algılama başarılarına dayalı olarak yorumlanmıştır. Sonuçlara bağlı olarak, örme çorap işletmelerinin uygulayabilecekleri uygun ve uygulanabilir hizmet içi eğitim önerileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1. GİRİŞ

Temel giyim ihtiyaç maddelerinden biri olan çorap, yalnızca bir örtünme malzemesi olmayıp, insan sağlığı açısından da son derece önemli bir giysidir. Çorap insanın hayatı boyunca çok sayıda tükettiği ve kullandığı giyim eşyaları arasında ömrü en kısa olanıdır.

Çorap tarihi incelendiğinde; ilk çorap bulgularının M.Ö. 500-600 yıllarına ait oldukları görülmektedir. Altay dağları eteklerinde Pazirik mevkiinde yapılan kazılarda bulunan bu çorapların keçeden yapıldığı belirlenmiştir. İlk yazılı kaynaklarda ise Yunanlı şair Hesedios (M.Ö. 8.yy) hayvan kılından örülen bir ayakkabı astarından söz etmiştir. 1920 yılında Mısır'da yapılan kazılarda ise M.S. 3. ve 6.yy'a ait örme çoraplar bulunmuştur.

El örgüsü çoraplar bugünkü biçimlerini 17.yy'da almıştır. Nottingham yakınlarındaki Calverton kasabasında yaşayan bir papaz olan William Lee kadınların elle örme hareketlerini izleyerek, aynı hareketleri mekanik olarak gerçekleştiren bir düzenek hazırlamıştır. Hazırladığı bu sistemle de ilk mekanik çorap üretimini gerçekleştirmiştir. Bu sistem zaman içerisinde geliştirilmiş ve 1849'da İngiliz Matthew Towsen'in dilli iğnenin patentini alması ile örgü sektöründeki gelişmenin önü açılmıştır.

II. Dünya savaşı sırasında Amerika’da Dupont şirketinin aşınmaya karşı yüksek dirençli, örtücü ve esnek bir elyaf olan ve günümüzde Naylor 66 olarak bilinen ipliği üretmesi ile çorap daha dayanıklı, esnek ve rahat bir giysi haline almıştır.

Türkiye’de yüzyıllar boyu elle örülen çorap 1900’lü yılların başından itibaren basit kollu makineler ile üretilmeye başlamıştır. II. Dünya savaşından sonra küçük ev atölyelerinin ve işletmelerin oluşmaları gözlenmiştir. 1980’li yılların ortalarına kadar sektör yapısı atölye ve küçük işletmeler olarak tanımlanırken, bu tarihten sonra ve özellikle ihracata yönelik üretimin de başlaması ile fabrikalaşmaya yönelik bir yapılanma oluşmuştur. Henüz optimum büyüklüğü yakalayamamış olan çorap üreticileri ise ana fabrikalara fason üretim yaparak kapasitelerine katkıda bulunmuşlardır.

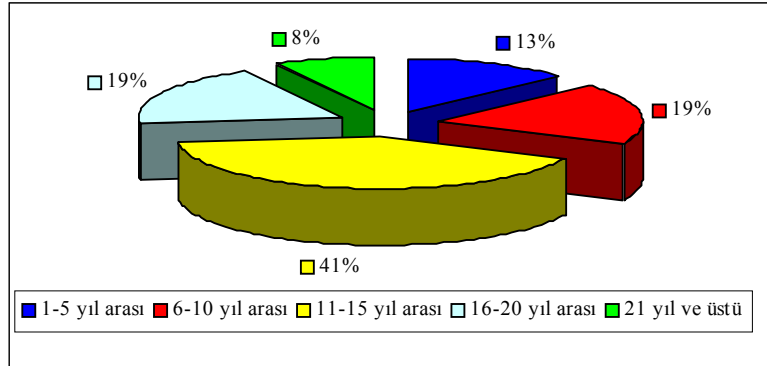
Türk çorap üretim sektörünün 1985 yılındaki kapasitesi yaklaşık 127.000.000 çift seviyelerinde bulunmakta iken, 2001 yılında bu oran 1.200.000.000 çiftlik bir kapasiteye ulaşmıştır. 2001 yılı verilerine bakıldığında ABD 3.5 Milyar çift üretim ile dünya birincisi durumundadır. ABD’yi 1.4 Milyar çift ile İtalya izlemektedir. Türkiye ise üretimi ile 3. sırada yer almaktadır.

Türk çorap üretim sektörü günümüzde Türkiye ekonomisine yıllık yaklaşık olarak 750.000. 000 \$ katma değer getiren bir büyüklüğe ulaşmıştır. Bu rakam Türkiye’nin genel ihracatı içerisinde % 3’e karşılık gelmektedir. Sektör bu kapasitesi ile yaklaşık 65.000 kişiye istihdam sağlamaktadır.

1.1. TÜRKİYE ÇORAP SEKTÖRÜNÜN YAPISI

Türkiye’de çorap sektöründe faaliyet gösteren yaklaşık 2000 dolayında işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerin yaklaşık 120 adedi orta ve büyük işletme kategorisinde değerlendirilebilir. Bu işletmeler yıllık 1.000.000 \$’ın üzerinde ihracat rakamlarına ulaşmışlardır. Ancak geride kalan yaklaşık 1900 işletme salt iç piyasaya dönük faaliyet sürdürmemektedir. Bu firmaların da % 80’i ihracatçı firmalara fason üretim yapmaktadır.

Türkiye çorap sektörü üzerinde yapılan anket sonuçları incelendiğinde, sektörün genç bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Faaliyet gösteren firmaların büyük bir çoğunluğu 10 – 15 yıllık bir geçmişe sahip olduğu görülmektedir. Bu da sektörün geleceği için umut verici bir değer olarak görülmektedir. (Şekil 1).

Şekil 1: Örme Çorap İşletmelerinin Faaliyet Yılı Dağılım Oranları

Türk çorap sektörü verileri incelendiğinde; firmaların % 89’unun öz sermaye ile kurulduğu dikkati çekmektedir. Sektör yapısı incelendiğinde genellikle aile şirketlerinden oluştuğu gözlenmektedir. Sektör 1985 yılına kadar mekanik örgü makineleri ile üretimini gerçekleştirmiştir. Ancak ihracat hamlesi döneminde makine parkı dağılımları 15 yıllık periyot içerisinde tamamen değişmiştir. 2002 yılı verilerine göre Türk çorap sektörünün mekanik makine kullanım oranı % 20 ve elektronik çorap makinelerinin oranı % 80 seviyelerine çıkmıştır. Ancak bu makinelerin randımanlı bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı tartışma konusudur.

Bilindiği gibi çorap üretimi belirli kısımlara ayrılmıştır. Bunlar örme işlemi, örülmüş çorapların burun dikiş işlemleri ve formalama-etiketleme (ütü) işlemlerinden oluşmaktadır. Çorap işletmeleri bütün bu işlemleri kapasite ve çeşitli nedenlerden dolayı bünyelerinde barındıramamaktadırlar. Türkiye çorap sektöründe de durum pek farklı değildir. Sektör yapısı incelendiğinde entegre çorap işletmelerin oranı % 14 olarak belirlenmiştir. Sektör çoğunlukla ihracatçı firmalara fason örme işlemi yapan bir yapıya sahiptir. Sadece örme işlemi yapan işletme oranı % 61’dir.

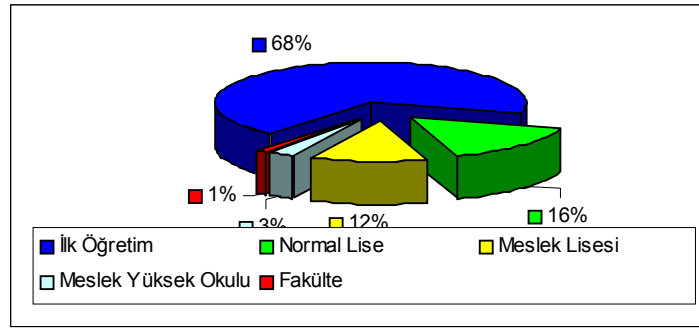
Ülkemiz çorap sektörünün ihracat artışı, bireysel ve toplumsal yaşam düzeyinin yükselmesine, kalite ve standartlaşmanın öngörülmesine, ulusal ve uluslararası pazarlarda daha fazla söz sahibi olabilmeyi sağlamaktadır.

Çorap sektöründe yapılan bu araştırmada; sektörün mevcut işgücünün genel profili çıkartılarak, hizmet içi eğitime vermiş oldukları reaksiyonlarının olumlu yönleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla üç vardiya düzeninde çalışan bir çorap örgü işletmesinde, aynı genel projeksiyonu sergileyen denek grupları seçilerek hizmet içi eğitimde çeşitli teknikler denenmiştir. Bu grupların eğitimlere vermiş oldukları tepkiler SCANS yaklaşımı ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada İstanbul'da yıllık 28.000.000 çift üretim kapasitesine sahip, 315 çalışan elemanı bulunan bir çorap örgü işletmesi pilot tesis olarak seçilmiştir. İşletmede depo, örme daireleri, burun dikiş bölümleri ve forma kısımları bulunmaktadır. Emek yoğun çalışma şeklinin mevcut olduğu bu bölümlerden sadece örme dairesi çalışanları araştırma kapsamına alınmıştır.

Örme daireleri elektronik makine parkuruna sahip olarak, 8 saat üzerinden üç vardiya sistemine göre çalışmaktadır. Örme daireleri çalışanlarının eğitim geçmişleri incelenerek, her üç vardiyada da aynı eğitim ve yaş perspektifi sergileyecek 3 ayrı eğitim grubu belirlenmiştir. Seçilen bu grupların 315 kişilik işletmenin genel görünümünü de sergilemesine dikkat edilmiştir. (Şekil 2) Araştırma kapsamında her biri 35 işçiden oluşmuş toplam 105 işçi seçilmiştir. Bu işçilerden, A-B-C vardiyalarındaki ilköğretim mezunlarından ve 19-32 yaş grupları arasındaki erkek işçilerden seçimi sağlanmıştır. Seçilen işçiler içerisinde hiçbirinin tekstil ile ilgili bir altyapıya yönelik eğitim almadığı belirlenmiştir.

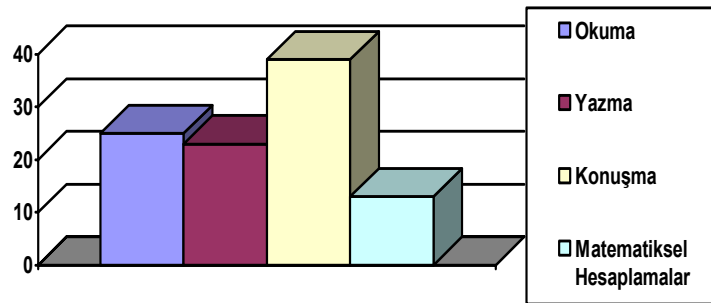
Şekil 2: Çorap Örme Daireleri Çalışanlarının Eğitim Dağılımları

Örme çorap işletmelerinde, makine dairelerinde çalışanların değerlendirmeleri SCANS yöntemine göre yapılmıştır. SCANS yaklaşımı, ABD'nin 2000'li yıllarda mesleki teknik eğitim sistemi ve çalışma hayatını izleyebilmek, belli standartlar getirebilmek, yetişen ve çalışanların mesleki yeterliliğini ölçebilmek amacı ile yapılan bir çalışmadır. Mesleki teknik eğitim sürecine ve çalışma hayatına yeni boyutlar kazandırmıştır.

Araştırmada SCANS yöntemine göre seçilen grubun akademik performansı ve hizmet içi eğitimde kullanılan eğitim metotlarına vermiş oldukları olumlu etkiler değerlendirilmiştir.

2.1. SCANS YAKLAŞIMINA GÖRE ÇORAP MAKİNESİ ÇALIŞANLARININ TEMEL BECERİLERİNİN ÖLÇÜLMESİ

Akademik temellerin tespitinde ilk olarak, işletmenin örme dairesinde çalışan üç vardiyadaki makine işçilerine uygulanan anketle, birinci basamak olan temel becerilerin günlük yaşamda ve iş hayatında kullanım seviyesinin tespit edilmesi sağlanmıştır.

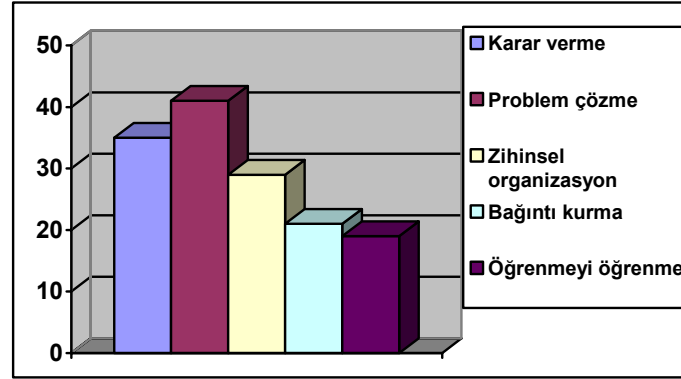

Şekil 3: Çorap Örme Daireleri Çalışanlarının Temel Becerilerindeki Başarı Oranı

Temel beceri açısından incelenen makine grubu işçilerinin matematiksel işlemlerde yetersiz oldukları görülmüştür. Zihinsel muhakeme yetilerinin zaman içerisinde köreldiğini söylemek burada yanlış bir kanı olmayacaktır. Şekil 3.

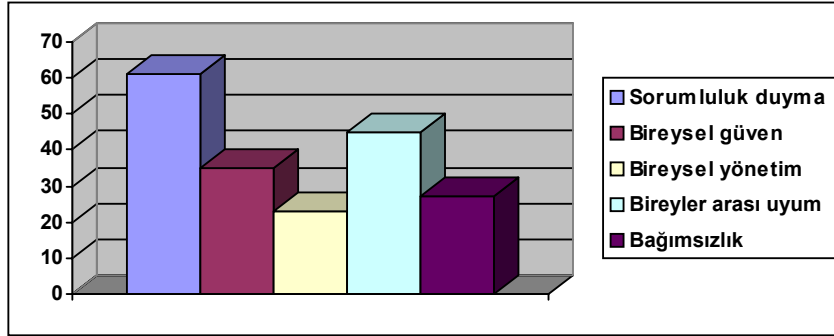
Günlük yaşamda ve iş hayatındaki bazı becerilerin kullanım seviyelerinin tespiti amacı ile yapılan çalışmada zihinsel becerilerden; karar verme yeteneği % 35, problem çözme yeteneği % 41, zihinsel organizasyon yeteneği % 29, bağıntı kurma yeteneği % 21, öğrenmeyi öğrenme yeteneği % 19 olarak ölçülmüştür. Şekil.4.

Çorap örme dairesi makine çalışanlarının zihinsel becerilerin kullanımında çok yetersiz olduğu görülmektedir. Bu grup çalışanlarda bir başkasına bağımlı yaşamak, emir alarak ve eziklik içinde bulunmak her an gözlenebilen davranışlardır.

Şekil 4: Çorap Örme Daireleri Çalışanlarının Zihinsel Becerilerindeki Başarı Oranı

Üçüncü basamakta bireysel nitelikleri, sorumluluk duyma, bireysel güven, bireysel yönetim, bireyler arası uyum ve bağımsızlık gibi yeteneklerin günlük yaşamda ve iş hayatında kullanımında seviyenin tespit edilmesi amacı ile yapılmıştır. Bu değerlendirmeden çıkan sonuçlara göre; sorumluluk duyma % 61, bireysel güven % 35, bireysel yönetim % 23, bireyler arası uyum % 45, bağımsızlıkta % 27 olarak ölçülmüştür.

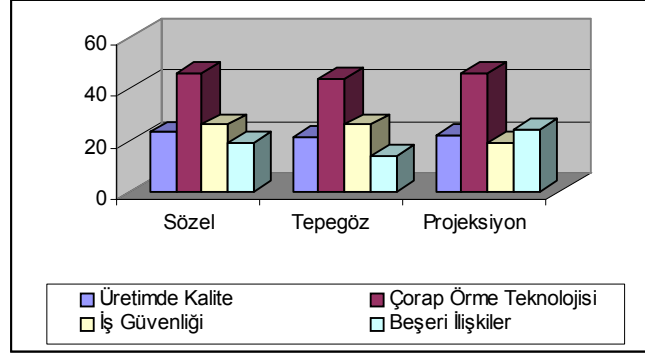
Şekil 5: Çorap Örme Daireleri Çalışanlarının Bireysel Niteliklerindeki Başarı Oranı

Bireysel nitelikler açısından örme dairesi çalışanlarının davranışlarına başarısızlık hakim olup, temel becerilerdeki, zihinsel becerilerdeki ve bireysel niteliklerdeki tüm olumsuzluklara, temel eğitimin yetersizliği ve çevredeki olumsuzlukların etkisi görülmektedir.

2.2. HİZMET İÇİ EĞİTİMDE UYGULANAN YÖNTEM FARKLILIKLARI

Çalışmada, işletmenin örme daireslerinden seçilmiş çalışan gruplarına, belirlenen takvim çerçevesinde önceden haber verilerek mesleki bilgilerini ölçmeye yönelik değerlendirme testi uygulanmıştır.

Üç vardiyada çalışan işçi gruplarına da dönüşümlü olarak aynı saatlerde uygulanan testte; örmeye kalite kavramları, temel örme teknolojisi, iş güvenliği ve işletmede ast üst ilişkisine yönelik geçmiş bilgilerini sorgulamaya yönelik sorular sorulmuştur. Deneklerin her bir soru grubuna vermiş oldukları cevaplar istatistiki ortamda değerlendirilmiştir. Şekil 6.

Şekil 6: Çorap Örne Daireleri Çalışanlarının Hizmet İçi Eğitim Öncesi Bilgi Değerlendirmesi

Çorap dairelerinden oluşturulan gruplara aşağıda belirtilen Tablo 1'e uygun olarak sözel, tepegöz kullanarak ve projeksiyon cihazı yardımı ile hizmet içi eğitim verilmiştir. Eğitimler iş saatleri içerisinde, Cumartesi günleri 14.00 – 16.00 saatleri arasında yaptırılmıştır. Eğitimleri veren kişilerin pedagojik formasyon almış eğitimci olmasına özen gösterilmiştir.

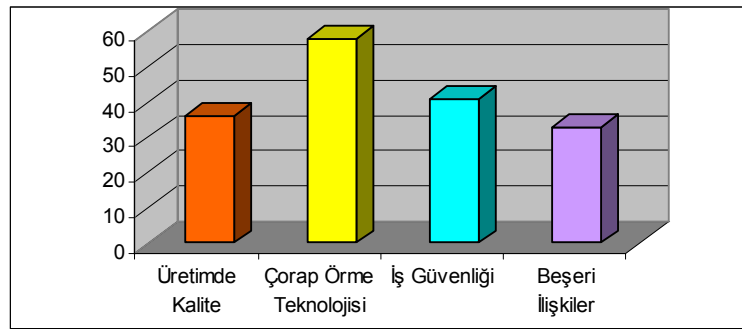
Sıra No	Eğitim Adı	Eğitim Süresi
1	Üretimde Kalite	4 Saat
2	Çorap Örne Teknolojisi	4 Saat
3	İş Güvenliği	1 Saat
4	Beşeri İlişkiler	1 Saat

Tablo 1: Hizmet İçi Eğitim Tablosu

2.2.1. SÖZEL ANLATIM YÖNETİMİ İLE VERİLEN HİZMET İÇİ EĞİTİMDE OLUMLUK ORANLARI

Çorap makinesi çalışanlarından A vardiyasında bulunan 35 kişilik gruba, standartlara göre hazırlanmış olan eğitim salonunda 4 ayrı dersten oluşan 10 saatlik hizmet içi eğitim verilmiştir. Eğitim sırasında 45 dakikalık monolog bilgi aktarımı sonrası 15 dakikalık dinlenme arası için zaman bırakılmıştır. Her eğitim günü sonunda 10 dakikalık soru cevap için zaman verilmiştir.

A vardiyası çalışanlarına 10 saatlik hizmet içi eğitimlerinin 15 haftada tamamlanmasından iki hafta sonra (17. hafta), eğitim öncesi uygulanan test tekrar edilmiştir. Test değerlendirmesine göre sözel anlatıma dayalı eğitimde gözlenen başarı Şekil 7'de verilmiştir.

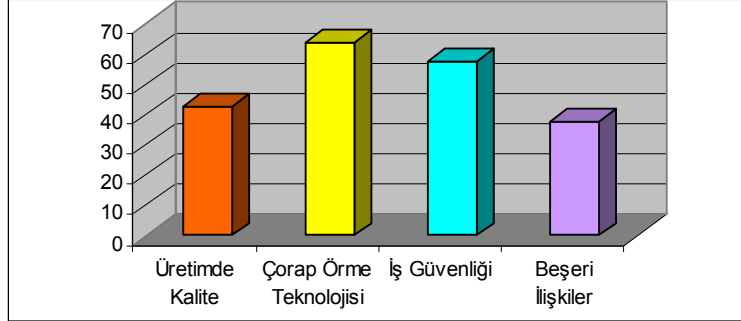

Şekil 7: Sözel Anlatıma Dayalı Eğitim Sonucu Gözlenen Başarı

Sözel anlatım verilerinin incelenmesinde kaliteye yönelik konularda % 23 seviyelerinde olan ön bilginin eğitim sonucunda % 36'ya çıktığı görülmektedir. Aynı gelişimin teknolojik bilgilerde % 46'dan % 58'e çıktığı olarak belirlenmiştir. İş güvenliğine dayalı hizmet içi eğitimde görülen başarı % 26'dan % 41'e çıkarak yansımaktadır. İşletmelerde ast-üst ilişkilerinin değerlendirildiği beşeri davranışlar, çalışanların en zayıf noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Sözel eğitim öncesi % 19'larda olan bu oranın, eğitim sonucunda % 33'lük bir seviyeye yükseldiği anlaşılmaktadır.

2.2.2. TEPEGÖZ YARDIMI İLE VERİLEN HİZMET İÇİ EĞİTİMDE BAŞARI ORANLARI

B vardiyasında bulunan 35 kişilik gruba, tepegöz yardımı ile hizmet içi eğitim verilmiştir. A vardiyasındaki eğitimden farklı olarak her ders için yaklaşık 25 saydamdan oluşan şekil ve grafikler kullanılmıştır. Yazı ve şekiller arasında orantı sağlanmasına dikkat edilmiştir. Test değerlendirmesine göre tepegöz yardımı ile anlatıma dayalı eğitimde gözlenen başarı değerleri Şekil 8’de verilmiştir.

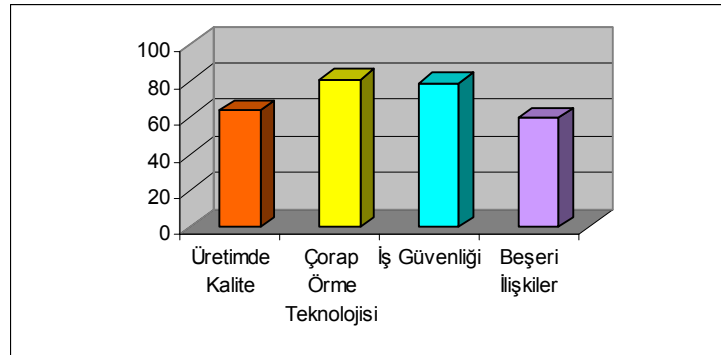

Şekil 8: Tepegöz Yardımı İle Anlatıma Dayalı Eğitim Sonucu Gözlenen Başarı

Tepegöz yardımı ile verilen hizmet içi eğitim verilerinin incelenmesinde kaliteye yönelik konularda % 23 seviyelerinde olan ön bilginin, eğitim sonucunda % 43’e çıktığı görülmektedir. Aynı gelişmenin teknolojik bilgilerde % 46’dan % 64’e çıktığı olarak belirlenmiştir. İş güvenliğine dayalı hizmet içi eğitimde görülen başarı % 26’dan % 58’e çıkarak yansımaktadır. Beşeri ilişkiler konusunda sözel eğitim öncesi % 19’larda olan bu oranın, eğitim sonucunda % 38’lik bir seviyeye yükseldiği görülmektedir.

2.2.3. PROJEKSİYON YARDIMI İLE VERİLEN HİZMET İÇİ EĞİTİMDE BAŞARI ORANLARI

C vardiyasında bulunan 35 kişilik gruba, projeksiyon cihazı yardımı ile hizmet içi eğitim verilmiştir. A ve B vardiyalarından farklı her ders için sürekli projeksiyon cihazı kullanılmıştır. Derslerle ilgili olarak önceden hazırlanan sunumlara yer verilmiştir. Eğitim sonunda yapılan test değerlendirmesine göre projeksiyon cihazı yardımı ile anlatıma dayalı eğitimde gözlenen başarı değerleri Şekil 9’da verilmiştir.

Şekil 9: Projeksiyon Yardımı İle Anlatıma Dayalı Eğitim Sonucu Gözlenen Başarı Değerleri

Projeksiyon cihazı yardımı ile verilen hizmet içi eğitimin verilerinin incelenmesinde kaliteye yönelik konularda % 23 seviyelerinde olan ön bilginin, eğitim sonucunda % 64’e çıktığı görülmektedir. Aynı gelişme teknolojik bilgilerde % 46’dan % 81’e çıkmış olarak belirlenmiştir. İş güvenliğine dayalı hizmet içi eğitimde görülen başarı % 26’dan % 79’e çıkarak yansımaktadır. Beşeri ilişkiler konusunda sözel eğitim öncesi % 19’larda olan oranın, eğitim sonucunda %60’a yükseldiği görülmektedir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan çıkarılan sonuç ve önerileri maddeler halinde sıralandığında;

1. Tekstil çorap sektöründe değişik tekniklerle verilebilecek her türlü eğitimin olumlu katkıları görülmektedir. Çalışan ve çalıştırılanların hizmet içi eğitime bakış açıları olumlu olarak tespit edilmiştir. Bu ortak değerleri zaman ve zemin paralelinde uygulamaya geçirilmesi gereklidir.

2. Sektörde verilen sözel eğitimde işçilerin algılama dağılımlarının 15 dakikada gerçekleştiği, tepegöz ile eğitimde 23 dakikada ilgi dağılımı başladığı görülmüştür. Projeksiyon ile yapılan eğitimde ise ilgi dağılımının 32. dakikadan sonra olduğu tespit edilmiştir. Bu da açıkça göstermektedir ki; özellikle teknolojik ekipman kullanımı olumlu etki yapmaktadır.

3. Çorap ihracatında Dünya ikinciliği için yarış halinde olan bir sektörde, eğitilmiş işgücünün büyük önemi vardır. Özellikle kalite konusu başta olmak üzere belirlenecek hizmet içi eğitim konuları uzman eğitimciler yardımı ile ve teknolojik ekipmanların kullanılması yöntemiyle çalışanlara aktarılmasında yarar vardır.

4. Hizmet içi eğitim çalışmalarında özel sektörün aktif olarak rol alması için gerekli altyapı düzenlemeleri ve teşvikleri acilen yapılmalıdır. Bu konuda üniversiteler, sektör kuruluşları ve kamu kurumlarının ilgili birimlerinden oluşturulacak ekipler acil eylem planlaması yaparak sektöre yön vermelidir.

5. Çorap örgü sektörü mekanik makine devrini tamamlayarak, bilgisayar kontrollü tasarım ve üretim tekniğine geçmiştir. (CAD-CAM) Kalifiye eleman yetiştirme konusunda halen bir adet bulunan çorap meslek lisesi sektörün ihtiyacına cevap vermekten uzak görünmektedir. Bu amaçla çorap konusunda eğitim veren ihtisas bölümleri meslek liselerinde yaygınlaştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- CEYHAN, Harun; KILIÇ, Ruhi; 16. Milli Eğitim Şurası Hazırlık Dökümanı; Mesleki ve Teknik Eğitim; İşverenler Ne İstiyorlar? Kaliteli Genç İşgücü Yetiştirmede Mesleki Teknik Eğitim Kurumlarından beklentiler; Sayfa 13-18; Ankara (1998).
- KARAAĞAÇLI, Mustafa; 16. Milli Eğitim Şurası Hazırlık Dökümanı; Mesleki ve Teknik Eğitim; Temel İş Düzeylerinde Öngörülen Mesleki Standart Boyutları; Sayfa 296-307; Ankara (1998).
- İŞGÖREN, Erkan, EREMİSOY, Şebnem; “Orta Ölçekli Tekstil İşletmelerinde Hizmet İçi Eğitim ve Meslek Yüksekokulları İlişkileri“; I. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu; M.Ü. T.B.M.Y.O., İstanbul. (2001).
- TAN.M., “Dünya’da Üçüncü Çorap Üretim Merkezi Türkiye’nin İkinci Konuma Yükselme Şansı Fazla”, Çorapland, 1, Sock Knitters Association, September 2000
- SATICI. O., “Türkiye İhracatında Yeni Bir Sıçrama Nasıl Gerçekleştirilecek?”, Çorapland, Sock Knitters Association, 4, p6, November, 2001, İstanbul.
- Türkiye’nin Çorap Sanayi ve İhracatı Üzerine Kısa Bilgiler” İTKİB Genel Sekreterliği İstanbul Textile Exporter Assoc. AR&GE ve Mevzuatlar Şubesi, İstanbul, December 2001
- “2001’de Kapasite Kullanım Oranı Düştü”, Tekstil ve Konfeksiyonda Görünüm, 79, p4-5, February, 2002, İstanbul.
- “Ülke Bazında Çorap İhracat Verileri 1999-2000-2001” Export Promotion Center of Turkey- IGEME, Dış Ticaret Kompleksi, İstanbul.